UNIE VAN WATERSCHAPPEN

BEZOEKADRES
Koningskade 40
2596 AA Den Haag
070 351 97 51
Nederland

POSTADRES
Postbus 93218
2509 AE Den Haag
Nederland

Ministerie van Binnenlandse Zaken,
DG Ruimtelijke Ordening
t.a.v. mevrouw [redacted]
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

datum	ons kenmerk	contactpersoon
11 juni 2026	124.545/ah	[redacted]

betreft	uw kenmerk	e-mail
Interbestuurlijke consultatie Wijzigingswet Omgevingswet stelselaspecten	2026-000017550	[redacted]

Geachte mevrouw [redacted]

Naar aanleiding van uw brief van 14 april 2026 met kenmerk 2026-000017550 reageren wij op de interbestuurlijke consultatie van het wetsvoorstel Wijzigingswet Omgevingswet stelselaspecten (WOw's). Wij reageren binnen de gestelde termijn van acht weken, zoals voorgeschreven in de Code Interbestuurlijke Verhoudingen. In overleg met mevrouw [redacted] coördinator van het team Stelsel Omgevingswet, is afgesproken dat de reactie uiterlijk vóór 14 juni moet worden ingediend, mede omdat in de tussentijd een UDO-proces voor dit wetsvoorstel is gestart. Onze reactie ziet op de volgende onderwerpen:

- **Programma**
- **Projectprocedure**
- **Onteigening**
- **Financiële zekerheid**
- **Bestuursrechtelijke handhaving**
- **Gegevensverzameling en -verstrekking**

Tenzij expliciet anders vermeld, verwijzen de in deze consultatiereactie genoemde artikelen naar de Omgevingswet.

Programma

In het wetsvoorstel wordt verduidelijkt dat zowel verplichte als onverplichte programma's overeenkomstig artikel 3:42 van de Algemene wet bestuursrecht bekendgemaakt moeten worden. Nieuw is dat deze bekendmakingsplicht nu ook geldt voor vrijwillige programma's. Waterschappen zijn verplicht een waterbeheerprogramma vast te stellen. Wij hebben geen volledig inzicht in het aantal vrijwillige programma's dat door waterschappen wordt vastgesteld, maar wij hebben er geen bezwaar tegen dat deze, net als de verplichte programma's, bekendgemaakt moeten worden.
Om meer inzicht te krijgen in het aantal verplichte programma's en vrijwillige programma's en de wijze waarop deze worden bekendgemaakt, zou de Unie in het Udo-proces een uitvraag kunnen doen.

Wat betreft de bekendmaking hebben wij een aanvullend verzoek. Het is niet per se de bedoeling dat dit in het huidige wetsvoorstel wordt meegenomen, maar wij vragen u dit punt wel te betrekken bij een volgende verbeterronde van de Omgevingswet. Waterschappen lopen ertegenaan dat er geen verplichting

bestaat voor de provincie om het goedkeuringsbesluit bekend te maken. De bekendmaking van het goedkeuringsbesluit vindt nu plaats door toezending aan het waterschap (zie art. 16.72 jo. 10:31, eerste lid, Awb). Op grond van artikel 16.78, derde en vierde lid, treedt het projectbesluit van het dagelijks bestuur van het waterschap echter in werking vier weken na de dag waarop het goedkeuringsbesluit is bekendgemaakt. Daardoor begint de beroepstermijn voor het goedkeuringsbesluit al te lopen terwijl het projectbesluit door het waterschap nog niet is bekendgemaakt. Hierdoor lopen beide procedures niet synchroon en is voor belanghebbenden niet goed kenbaar wanneer het projectbesluit is goedgekeurd. Dit wordt in de praktijk nu opgelost doordat in het TPOD voor het projectbesluit wordt geadviseerd dat de provincie het goedkeuringsbesluit ook in haar publicatieblad bekendmaakt. De uitdrukkelijke wens van de waterschappen is echter dat deze werkwijze wettelijk wordt verankerd.

Projectprocedure

De verduidelijking van artikel 5.44a, namelijk dat het gaat om het voornemen om een project gezamenlijk uit te voeren, is relevant voor de waterschappen en wij kunnen ons daarin vinden.

Ook de vereenvoudiging van de voorbereidingsprocedure door het schrappen van artikel 5.47, derde lid, en artikel 5.48, tweede en derde lid, is voor de waterschappen relevant en wordt door ons ondersteund. Voor waterschappen is een projectbesluit verplicht bij de aanleg, wijziging en versterking van primaire waterkeringen. Het gaat hierbij om bestaande keringen die wettelijk zijn genormeerd. In de overgrote meerderheid van de gevallen wordt een projectbesluit dus vastgesteld voor de versterking van een bestaande primaire kering. Het uitvragen van oplossingen en alternatieven bij de omgeving voegt in dat geval weinig toe, omdat er doorgaans slechts beperkte alternatieven mogelijk zijn. Daarnaast geldt dat de verplichting tot participatie inmiddels ook in de Waterschapswet zelf is verankerd met de invoering van de Wet versterking participatie op decentraal niveau.

Onteigening

Wij kunnen ons vinden in de aanpassing van artikel 11.6, die het mogelijk maakt dat waterschappen ook zonder projectbesluit kunnen onteigenen bij werkzaamheden aan bestaande infrastructuur, mits het omgevingsplan het beoogde gebruik al toestaat. Bijvoorbeeld bij een dijkversterking is dit vaak het geval. Dit is belangrijk omdat onteigening nu vaak de doorslag geeft om toch voor een vrijwillig projectbesluit te kiezen, terwijl een Vergunning voor Eigen Dienst (VED) voor eenvoudige projecten meestal passender is. Met deze wijziging kan onder bepaalde voorwaarden ook bij mogelijke onteigening voor een VED worden gekozen, wat de uitvoering voor waterschappen vereenvoudigt. Gezien de ingrijpende aard van deze wijziging vernemen wij graag of deze zienswijze juist is.
Het is voor de Unie niet inzichtelijk in hoeveel gevallen nu voor een projectbesluit wordt gekozen om onteigening mogelijk te maken, terwijl anders voor een VED of onderhoud zou zijn gekozen, noch in hoeveel gevallen waterschappen daadwerkelijk tot onteigening overgaan. Dit zou kunnen worden uitgevraagd in het kader van het UDO-proces.

Financiële zekerheid

Wat betreft financiële zekerheid verduidelijkt de voorgestelde wetswijziging dat financiële zekerheidsstelling niet alleen bij omgevingsvergunningen, maar ook via algemene regels en bijbehorende mogelijkheden voor maatwerkvoorschriften en toestemmingen voor gelijkwaardige maatregelen kan worden verplicht, omdat ook die activiteiten aanzienlijke nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving kunnen hebben. Met het nieuwe artikel 13.4c wordt deze bestaande praktijk expliciet in de Omgevingswet opgenomen, waardoor de systematiek en de rechtszekerheid voor initiatiefnemers worden vergroot. Omdat de regels over de financiële zekerheidsstelling zelf bij algemene maatregel van bestuur worden vastgesteld, hebben wij op dit moment geen inhoudelijke inbreng. Wel verzoeken wij u ons te betrekken bij het opstellen van deze regels wanneer zij verder worden uitgewerkt.

Bestuursrechtelijke handhaving

In deze paragraaf gaan wij artikelsgewijs de voor de waterschappen relevante artikelen langs. Voor de artikelen die niet worden genoemd geldt dat wij ons daarin kunnen vinden.

Geen handhaving bij interbestuurlijk toezicht (artikel 18.1 Ow)
Wat betreft het interbestuurlijk toezicht worden in het wetsvoorstel twee artikelen opgenomen waarop geen bestuursrechtelijke handhaving mogelijk is. In artikel 18.1, onder b, wordt verwezen naar artikel 60, eerste en tweede lid, van de Waterschapswet. Naar ons oordeel zou het eerste lid niet moeten worden opgenomen. Dit lid ziet op de situatie waarin het algemeen bestuur de door wet- of regelgeving gevorderde beslissingen niet of niet naar behoren neemt en het dagelijks bestuur daarin voorziet. Dit betreft een interne aangelegenheid binnen het waterschap en is daarmee geen vorm van interbestuurlijk toezicht. Bovendien moet een besluit dat het dagelijks bestuur in zo'n geval neemt (afhankelijk van de aard ervan) bestuursrechtelijk handhaafbaar blijven.
Het tweede lid van artikel 60 ziet op de situatie waarin het dagelijks bestuur de gevorderde beslissingen niet of niet naar behoren neemt en gedeputeerde staten namens het dagelijks bestuur en ten laste van het waterschap in de plaats treden. In dat geval is wél sprake van interbestuurlijk toezicht. Ook hier geldt echter dat een besluit dat GS in het kader van indeplaatsstelling neemt, bestuursrechtelijk handhaafbaar moet zijn. De vraag is daarom of artikel 60, eerste én tweede lid, wel in artikel 18.1, onder b, thuishoren. Ten aanzien van artikel 156, eerste lid, van de Waterschapswet, dat de vernietiging van besluiten door provinciale staten regelt, begrijpen wij dat dit wordt uitgesloten van bestuursrechtelijke handhaving, omdat dit besluit uitsluitend betrekking heeft op het waterschap.

Artikel 18.2b, lid 3 jo. Artikel 5.51, lid 1 onder b of c
In artikel 18.2b, lid 3 staat een verwijzing naar artikel 5.51, lid 1 onder b of c. Wij denken dat deze verwijzing onjuist is nu artikel 5.51 geen leden bevat. Ons verzoek is deze omissie te herstellen of te voorzien van een correcte invulling.

Gedoogplichten van rechtswege (artikel 18.2c lid 3 sub a)
De gedoogplichten van rechtswege voor waterschappen zijn geregeld in artikel 18.2c, derde lid, onder a. Daarin is artikel 10.3 slechts gedeeltelijk overgenomen, namelijk het eerste, derde en vierde lid. Gezien de taken van het waterschap achten wij het van belang dat artikel 10.3 in zijn geheel wordt opgenomen. Artikel 10.3, tweede lid, moet worden gelezen in samenhang met het eerste lid en bepaalt dat gronden die van een oppervlaktewaterlichaam zijn gescheiden door een weg of door een te smalle grondstrook om maaisel of specie te ontvangen, toch worden aangemerkt als gronden gelegen aan een oppervlaktewaterlichaam. Dit is een situatie die in de praktijk veel voorkomt en waarvoor bestuursrechtelijke handhaving mogelijk moet zijn. Daarnaast ziet artikel 10.3, vierde lid, op maatregelen ter bescherming van de kwaliteit van grondwaterlichamen zoals opgenomen in specifieke programma's. Met het oog op de waterkwaliteit en het belang van de Kaderrichtlijn Water is het essentieel dat ook voor deze maatregelen bestuursrechtelijke handhaving mogelijk is wanneer een gedoogplicht wordt opgelegd.

Verder ontbreekt wat ons betreft artikel 10.5, eerste lid. Dit artikel bepaalt dat de personen die belast zijn met de inspectie van watersystemen of onderdelen daarvan, werkzaam onder verantwoordelijkheid van de beheerder, bevoegd zijn om (met medeneming van de benodigde apparatuur) elke plaats te betreden, met uitzondering van woningen zonder toestemming van de bewoner. Voor waterschappen, die vele kilometers dijken en watergangen beheren die grotendeels op gronden van derden liggen, is deze gedoogplicht essentieel voor de uitvoering van hun werkzaamheden. Het is daarom van belang dat ook hiervoor bestuursrechtelijke handhaving mogelijk is. Wij gaan ervan uit dat artikel 10.5, tweede lid, onder het regime van de Wet op het binnentreden valt en dat het derde lid onder het regime van de Algemene wet bestuursrecht valt, en dat dit de reden is dat deze leden niet zijn opgenomen in de Omgevingswet voor wat

betreft handhaving. Graag ontvangen wij een bevestiging van deze aanname. En indien dit niet zo is zien we deze artikelleden ook graag opgenomen in het nieuwe artikel 18.2c lid 3 sub a.

Bij beschikking op te leggen gedoogplichten (artikel 18.2c lid 4)
Wat betreft artikel 18.2c lid 4 ontbreekt wat ons betreft artikel 10.13 lid 2. Dit artikel bepaalt dat het dagelijks bestuur van een waterschap aan een rechthebbende een gedoogplicht kan opleggen voor het tot stand brengen of opruimen van een werk ter uitvoering van een projectbesluit waarop artikel 5.46, tweede lid, van toepassing is.

Ons inziens is artikel 10.17 Ow wél gekoppeld aan een expliciete handhavingsbevoegdheid via artikel 13.2 Omgevingsbesluit en artikel 18.1 Ow, terwijl deze koppeling ontbreekt voor de gedoogplicht op grond van artikel 10.13, tweede lid. Dit zou betekenen dat een gedoogplicht voor werkzaamheden ter uitvoering van een projectbesluit niet bestuursrechtelijk te handhaven is, terwijl een vergelijkbare gedoogplicht voor de aanleg of wijziging van een waterstaatswerk (artikel 10.17 Ow) dat wél is. Dat leidt tot een ongerechtvaardigd verschil, omdat het in de praktijk om dezelfde typen werkzaamheden kan gaan.
Uit navraag bij IPLO is bevestigd dat de gedoogplicht van artikel 10.17 Ow niet kan worden gebruikt voor de handhaving van werkzaamheden in het kader van een projectbesluit. Daarbij is aangegeven dat dit waarschijnlijk een omissie van de wetgever is, mede omdat dit onderscheid onder de Waterwet niet bestond (zie bijlage 1). Onder de Waterwet gold artikel 5.24 voor het gedogen van de aanleg of wijziging van een waterstaatswerk, zonder onderscheid tussen werkzaamheden die via een projectplan of via een projectplanprocedure werden uitgevoerd. Wij verzoeken u daarom deze omissie te herstellen door artikel 10.13, tweede lid, op te nemen in artikel 18.2c, vierde lid, zodat ook deze gedoogplicht bestuursrechtelijk kan worden gehandhaafd.

Gegevensverzameling en -verstrekking

Wij kunnen op dit moment niet inschatten wat de impact van deze wijziging zal zijn. Omdat dit bovendien in nadere regelgeving verder wordt uitgewerkt, kunnen wij hierover nu nog geen inhoudelijke inbreng leveren. Wij verzoeken u wel om ons te betrekken zodra deze nadere regelgeving wordt aangepast, voor zover deze wijzigingen gevolgen kunnen hebben voor de waterschappen.

Contactgegevens
Wij verzoeken u om de door ons voorgestelde aanpassingen door te voeren. Voor vragen, opmerkingen en overleg kunt u contact opnemen met [redacted]

Hoogachtend,

[redacted]

algemeen directeur